

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪBSARGS

Baznīcas iela 25, Rīga LV 1010, tālr. 67686768; fax 67244074; e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Rīgā

2011.gada 29.aprīlī Nr.1

Atzinums pārbaudes lietā Nr.2011-6-26H par iespējamu diskrimināciju uz invaliditātes pamata un vienlīdzīgu pieeju precēm un pakalpojumiem

Tiesībsargs ir izskatījis pārbaudes lietu par iespējamu diskrimināciju un aizskaršanu klubā „Kefīrs”, kas tika ierosināta pēc savas iniciatīvas, balstoties uz portālā TVNET publiskoto informāciju.

Kāda jaunieta portālā bija paudusi, ka š.g. 14.janvārī kopā ar ģimeni devusies izklaidēties uz klubu „Kefīrs”, taču nav tur ielaista. Apsargs sākumā, norādot uz viņas seju, teicis, ka viņa tāda nevarot klubā iet. Kad meitenes māte paskaidrojusi, ka viņa ir neredzīga, apsargs paziņojis, ka klubā ir „feiskontrole” un atrunājies ar to, ka nevar ielaist nepiemērotu apavu dēļ.

Taču pieejamās informācijas konteksts un sākotnējie kluba pārstāvju komentāri liecināja, ka iespējams, atšķirīgā attieksme pret meiteni ir bijusi tieši invaliditātes dēļ. Pēc subjektīviem kritērijiem īstenojot apmeklētāju atlasī, iespējams, netiek nodrošināta piekļuve precēm un pakalpojumiem bez diskriminācijas. Tādēļ pārbaudes lietas gaitā šis jautājums tika pētīts plašāk.

Lietas izskatīšanas gaitā Tiesībsargs uzklautāja jaunieta viedokli par notikušo, kā arī pieprasīja paskaidrojumus no kluba administrācijas.

Kluba valdes priekšsēdētājs atzīst, ka 14.janvārī bija radusies konfliktsituācija starp kluba apsardzes darbinieku un jaunieta, kas ieradusies kopā ar māti, māsu un draudzeni un norāda, ka neielaišanai klubā par pamatu bijuši meitenes *sporta apavi, kuriem ir pagarināta augšas daļa, lai tos varētu valkāt ziemas laikā*. Viņš arī uzskata, ka jaunieta māte bija izvēlējusies agresīvu uzvedības modeli, kas veicinājis konfliktu. Kluba pārstāvis informēja, ka kritēriji, pēc kādiem personas tiek ielaistas klubā, ir noteikti iekšējās kārtības noteikumos, kas ir publiski pieejami klubā.

Klubs norobežojās no iepriekš publiski izskanējušā situācijas skaidrojuma, ko sniedza kāds kluba darbinieks, jo šis cilvēks nestrādājot klubā un nav ticis pilnvarots izteikt kluba viedokli. Tomēr nevar noliegt, ka šāds viedoklis ir izskanējis un kluba dīdžeja izteiciens, ka neredzīgam cilvēkam būtu jāmeklē atbilstošākas vietas izklaidei, pats par sevi ir diskriminējošs.

Komentējot kluba nostāju, neredzīgā jaunieta nepiekrīt, ka viņas māte būtu bijusi agresīva vai veicinājusi konfliktu. Tāpat meitene atkārtoti uzsver, ka viņai kājās nav bijuši sporta apavi, bet gan ziemas zābaki ar zemu papēdi un to esamība ir bijis tikai iegansts, lai viņu neielaiestu, vērtējot pēc ārējā izskata.

Vienlaikus jaunieta informē, ka LNT raidījums „Tautas balss” pēc notikuma 24.janvārī ir noorganizējis tikšanos starp viņu un kluba administrācijas pārstāvi, klātesot arī Cilvēktiesību centra pārstāvei. Tikšanās laikā kluba pārstāvis meitenei atvainojies. Tādēļ viņa vairs nevēlas virzīt pretenzijas un nevēlas jaunu publicitāti šajā lietā.

Pārbaudes lietā Tiesībsargs arī vērtēja, vai pēc subjektīviem kritērijiem īstenojot apmeklētāju atlasu (t.s. „feiskontroli”), tiek nodrošināta piekļuve precēm un pakalpojumiem, ievērojot diskriminācijas aizliegumu.

Lai arī klubs ir privāts uzņēmums, tomēr tas piedāvā publisku pakalpojumu un tam ir jāievēro vispārējais diskriminācijas aizlieguma princips, kas izriet no Satversmes 91.panta un starptautiskajiem dokumentiem, kā arī konkrēti - Patērētāju tiesību aizsardzības likuma normas. Šī likuma 3.1.pants paredz, ka, *piedāvājot preci vai pakalpojumu, pārdodot preci vai sniedzot pakalpojumu, aizliegta atšķirīga attieksme patērētāja dzimuma, rases, etniskās piederības vai invaliditātes dēļ*. Diskriminācija var izpausties kā tiesību ierobežošana, aizskaršana, izslēgšana vai norādījums diskriminēt uz minētajiem pamatiem. Atšķirīga attieksme pret patērētāju pieļaujama vien, ja tā ir objektīvi pamatota ar tiesisku mērķi, kura sasniegšanai izraudzītie līdzekļi ir samērīgi.

ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām, kas ir saistoša Latvijai, 5.pantā ir noteikts, ka *dalībvalstis aizliedz jebkādu diskrimināciju invaliditātes dēļ un garantē personām ar invaliditāti vienlīdzīgu un efektīvu tiesisko aizsardzību pret diskrimināciju*. Konvencijas 30.panta 5.punktā noteikts, ka *dalībvalstis veic atbilstošus pasākumus, lai personas ar invaliditāti vienlīdzīgi ar citiem varētu piedalīties atpūtas, brīvā laika un sporta pasākumos*.

Tādēļ, arī privātos uzņēmumos, nosakot ierobežojumus apmeklētājiem, tiem ir jābūt objektīviem, skaidri noteiktiem un vienlīdzīgi pielietotiem, kā arī darītiem publiski zināmiem, lai izslēgtu diskriminācijas gadījumus, par ko likumos ir paredzēta arī atbildība.

Izvērtējot SIA „Klubs Kefīrs” iekšējās kārtības noteikumus, pirmkārt, nav saprotams, kad tie ir pieņemti un stājušies spēkā un vai tie ir bijuši spēkā 2011.gada 14.janvārī, kad noticis incidents. Par to, vai šie noteikumi ir publiski pieejami, kā vēstulē norādījis kluba īpašnieks, Tiesībsargs nav guvis pārliedzību, jo 24.janvāra raidījumā „Tautas balss” kluba īpašnieks skaidri norāda, ka noteikumi netiek izpausti plašākai sabiedrībai. Tāpat kluba mājas lapā tie nav atrodamā, un, kā konstatējis Cilvēktiesību centrs savā 2011.gada 5.marta situācijas testēšanas eksperimentā, kas tika veikts, lai atklātu iespējamās diskriminācijas gadījumus Rīgas klubos, pie ieejas klubā „Kefīrs” tie nav redzami. Ir izvietota tikai norāde par „face control” un vecuma ierobežojumu.

Vērtējot noteikumu saturu, jāatzīst, ka vairākas to normas ir neskaidras un nenoteiktas, kā arī atsevišķas no tām ietver diskriminējošus kritērijus.

Noteikumu 1.5.punkts paredz, ka *Klubā darbojas vecuma ierobežojums: 19 gadi sievietēm un 21 gads vīriešiem, kā arī face-control*. Tas nozīmē, ka ir

paredzēta tieša atšķirīga attieksme attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem uz dzimuma pamata saistībā ar vecumu. Lai gan sūdzība par šo netika saņemta, tomēr pašu par sevi šādu prasību tāpat kā atšķirīgas ieejas maksas prasīšanu atkarībā no dzimuma, kas ir izplatīta prakse vairākās izklaides vietās, var uzskatīt par diskriminējošu.

Noteikumu 1.6.punkts noteic, ka *Kluba vadībai ir tiesības atteikt apmeklētājam ieeju klubā, nepaskaidrojot iemeslu*, savukārt 2.2.punkts paredz, ka *Kluba personālam ir tiesības lūgt apmeklētāju atstāt Kluba telpas nepaskaidrojot iemeslu*. Šādi noteikumi ir plaši un subjektīvi traktējami un nerada nekādu skaidrību par kluba apmeklējuma, kā arī „face-control” („feiskontroles”) kritērijiem. Tie var pavērt iespēju personu diskriminācijai, piemēram, pēc rases, ādas krāsas, invaliditātes vai cita pamata, jo vadība vai apsardze var atteikt ieeju jebkuram cilvēkam, kas nav patīkams vai pieņemams subjektīvu iemeslu dēļ. Juridiski vērtējot, šādu noteikumu esamība nedod tiesisku pamatu diskriminējošu kritēriju piemērošanai, jo diskriminācijas gadījumā kluba vadība jebkurā gadījumā ir atbildīga saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likumu un Administratīvo pārkāpumu kodeksu vai atsevišķos gadījumos – arī Krimināllikumu.

Kopsavilkums

Nemot vērā minēto, vēršu uzmanību, ka tiesību akti aizliedz diskrimināciju attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem. Tas nozīmē, ka tiesību ierobežošana, personas aizskaršana vai atšķirīgu noteikumu piemērošana dzimuma, rases, etniskās piederības vai invaliditātes dēļ nav pieļaujama arī privātajā sektorā.

Īstenojot „feiskontroli” vai nosakot ierobežojumus apmeklētājiem izklaides vietās, tiem ir jābūt objektīviem, skaidri definētiem, kā arī publiski pieejamiem.

Lai nodrošinātu vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu un nepieļautu diskriminācijas gadījumus nākotnē, aicinu kluba „Kefīrs” vadību izslēgt no iekšējās kārtības noteikumiem pēc dzimuma diskriminējošo normu un precizēt noteikumu punktus par apmeklētāju ielaišanas un izraidīšanas no kluba kritērijiem.

Tiesībsargs

Juris Jansons